

સંતભગવંત સાહેબજીની
૬૧ મહાભ્યસભર
વાલી સદા...

વચનામૃત ગઢડા મધ્ય પ્રકરણ ૨૨ : 'બે સેનાનું, નરનારાયણ પધરાવ્યાનું' નું નિરૂપણ
 ૩૦ સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૮, બ્રહ્મજ્યોતિ, મોંગરી

સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સમયમાં આપણા દેશમાં ગાયકવાડી રાજ, જામનગર રાજ, ભાવનગર રાજ એમ બધાં રજવાડાં હતાં ! 'ગુજરાત' કહેવાય પણ 'ગુજરાત' એક રાજ્ય તરીકે હતું નહીં. સુરત, વડોદરા, અમદાવાદ શહેર હતાં. ત્યારે તો કોઈને ખબર જ નહોતી કે, ભારત સ્વતંત્ર થશે એટલે ગુજરાત એક રાજ્ય થશે અને અમદાવાદ રાજધાની થશે. પણ મહારાજની કેટલી દૂરંદેશીતા કહેવાય કે, બસો વર્ષ પહેલાં શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને મંદિરો કરવાનો સંકલ્પ કર્યો અને પહેલું મંદિર અમદાવાદમાં કરવાનું નક્કી કર્યું. અને અમદાવાદ મંદિરમાં નરનારાયણદેવને પધરાવ્યા.

આપણને આખો ઈતિહાસ ખબર છે. બદરીનાથમાં નરનારાયણદેવ સભા ભરીને બેઠા હતા ને કથા કરતા હતા. ત્યાં દુર્વાસા મુનિ આવ્યા અને એમનું સન્માન ના થયું એટલે એમણે આખી સભાને શાપ આપ્યો કે, 'જાવ, તમે બધા પૃથ્વીલોક ઉપર માનવ થઈને જાવ.' આવો કારણ વગર શાપ મળ્યો એટલે નરનારાયણ દેવની કથામાં લીન થઈને બેઠેલા બધા ભક્તો એકદમ દુઃખી થઈ ગયા, ઉદાસ થઈ ગયા. પછી ભગવાને કહ્યું, 'અમારી ઈચ્છાથી દુર્વાસા મુનિ નિમિત્ત બન્યા છે; મારે પૃથ્વી ઉપર માનવદેહે જન્મ ધારણ કરવો છે, એટલે તમે બધા પૃથ્વી પર જાવ પછી હું નરનારાયણ દેવને લઈને આવું છું.' ભગવાને આવા આશીર્વાદ આપ્યા અને પોતે કોલ આપ્યો કે, 'હું આવીશ અને તમારા સર્વનો ઉદ્ધાર કરીશ.' અસુરોએ આ વાત સાંભળી એટલે એમણે પણ નક્કી કર્યું કે, આ બધા ભક્તો જાવ છે તો ચાલો, આપણે પણ લલાવો લઈશું ને બધાને હેરાન કરીશું. એમ અસુરો પણ આવ્યા.

મહારાજ પૃથ્વી ઉપર માનવદેહ ધારણ કરીને આવ્યા, તેમાં નરનારાયણ દેવ નિમિત્ત બન્યા. સ્વામિનારાયણ ભગવાને અમદાવાદ મંદિરમાં પહેલાંમાં પહેલી મૂર્તિ અર્જુન અને શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્માની પધરાવી. સ્વામિનારાયણ ભગવાને શુદ્ધ યુગલ ઉપાસનાનાં જ મંદિર બનાવ્યાં અને નરનારાયણ દેવ - અર્જુન ને શ્રીકૃષ્ણ, લક્ષ્મીનારાયણ દેવ - લક્ષ્મીજી અને નારાયણ પધરાવ્યાં. ભગવાન એકલા પૃથ્વી પર આવતા નથી. ભગવાન કહે, 'મારા સાધુ વગર મારું પ્રગટીકરણ નથી.' અને સાધુ કહે, 'મારા પ્રભુ સિવાય મારું અસ્તિત્વ નથી.' એ આખી ઉપાસના પદ્ધતિ દ્વારા સ્વામિનારાયણ ભગવાને માનવોના કલ્યાણ માટે અને એનાથી આગળ વધીને છતીદેહે ઈન્દ્રિયો, અંતઃકરણ, દેહના ભાવથી પર પરમ સુખ પામવા માટેનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ સ્થાપિત કર્યો.

બીજું તેઓએ બતાવ્યું કે, પુણ્યશાળી-પાખી, નિયમ-ધર્મવાળો, સારો-ખોટો, બાઈ-ભાઈ એ કશું હું જોતો નથી. જે કોઈ મારે શરણે આવે છે, મારો સ્વીકાર કરે છે, અને મારામાં પરમ દિવ્ય તત્ત્વ માનીને મારી આજ્ઞા ભાવથી પાળે છે એ સૌનો હું છું. બાકી ગમે તેવો નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારી હશે, ગમે એવા સાત્ત્વિકભાવથી જગતમાં સારામાં સારું જીવન જીવતો હશે, તોય મહારાજ કહે, મને એનો ભાર નથી. ધર્મરાજા યુધિષ્ઠિર, ભીષ્મ પિતા, ગુરુ દ્રોણ, કર્ણ; એ બધા મોટા સમર્થ પુરુષો હતા. એમની આગળ તો બધી રીતે અર્જુનની કોઈ વિસાત નહીં. આખા ભારતવર્ષમાં આટલા બધા પુરુષો હતા, પણ શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્માએ પોતાનું કાર્ય કરવા માટે અર્જુન પર કળશ ઢોલ્યો, એની ઉપર રાજી થયા અને એને પસંદ કર્યો. ભગવાન એના સારથી બન્યા ને 'ગીતા'ના ઉપદેશ દ્વારા તેને પોતાના

સ્વરૂપનું દર્શન કરાવ્યું કે, ‘આ શ્રીકૃષ્ણ માનવ નથી, મારા ભાઈ નથી, મારા કરતાં વધારે બુદ્ધિશાળી કે મારાથી મુઠી ઊંચેરા માનવ નથી; પણ સ્વયં પ્રભુનું સ્વરૂપ છે.’ કૃષ્ણ માનવરૂપે હતા છતાં પણ અર્જુને પોતાના ચૈતન્યમાં, પોતાના જીવમાં, પોતાના આત્મામાં એમનો પ્રભુ સ્વરૂપે સ્વીકાર કર્યો. સ્વીકાર કર્યો એટલું જ નહીં, પણ એમનો શરણાગત બન્યો. અને એનાથી પણ આગળ ‘કરિષ્યે વચનં તવ’-પ્રભુ તમે કહો એમ મારે કરવું છે. ભગવાન કહે, બસ આ જ એની લાયકાત ને પાત્રતા ! ભગવાને એને નિમિત્ત બનાવીને કાર્ય કર્યું. બાકી, અર્જુનની તો શી તાકાત હતી ? પણ અર્જુને શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનને ઓળખ્યા, એમનો ભગવાન તરીકે સ્વીકાર કરી એમનો શરણાગત બન્યો અને પ્રભુને રાજી કરવાના ભાવથી બે હાથ જોડીને એમની આજ્ઞા પાળી, તો ભગવાને પોતાની સાથે રાખ્યો ને પુજાવ્યો. ‘આવો જે ભક્ત એ મને વલાલો છે, એનું કાંઈ હું જોતો નથી.’ ભગવાને આ વસ્તુ આપણને આપી. ને બીજું, એવા ભક્ત દ્વારા ભગવાન પ્રગટ છે, જેને ગુણાતીત અવસ્થાના સાધુ કહે છે.

પહેલી મૂર્તિ સ્વામિનારાયણ ભગવાને નરનારાયણ દેવની પધરાવીને નરનારાયણ દેવ ગાદી સ્થાપિત કરી. સ્વામિનારાયણ ભગવાને બે ગાદીઓ બનાવી. તેઓએ ભારતના નક્શામાં અમદાવાદ અને આણંદની વચ્ચે એક આડી લાઈન દોરી દીધી. તેમાં આખો ઉત્તર ભાગ નરનારાયણ દેવની ગાદી ને આખો દક્ષિણ ભાગ લક્ષ્મીનારાયણ દેવની ગાદી. અમદાવાદ મંદિરમાં મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા ખૂબ ધામધૂમથી થઈ. કારણકે, સંપ્રદાયનું - સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું બાંધેલું પહેલું મંદિર હતું. ત્રણ હજાર સાધુઓ અને પાંચસો પરમહંસની પંક્તિના સાધુઓએ સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો મહિમા લોકોમાં એટલો બધો પ્રસાર કરેલો, જાગ્રત કરેલો કે, તે વખતે હજારો-લાખો માણસો ભેગાં થયાં. મંદિરની મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા થયા પછી સ્વામિનારાયણ ભગવાન જે વાત કરે છે એનું આ વચનામૃત છે- ‘વચનામૃત ગઢડા મધ્યનું-૨૨ : બે સેનાનું, નરનારાયણ પધરાવ્યાનું.’

મહારાજ પ્રગટ થયા ૧૮૩૭માં. અને મુક્તાનંદ સ્વામીને સંકલ્પ થયા પછી મહારાજે મંદિરો બાંધવાની શરૂઆત કરી. અમદાવાદનું મંદિર કર્યા પછી અને પોતાની ૪૧ વર્ષની ઉંમરે મહારાજ આ કથા કરે છે. ૪૯ વર્ષે ૧૮૮૬માં તો દેહ છોડ્યો. એટલે આઠ વર્ષના ગાળામાં મહારાજે અમદાવાદ, વડતાલ, જૂનાગઢ, ગઢડા, ભૂજ ને ધોલેરા; એમ છ મંદિરો કર્યાં. તમે જુઓ તો એકેએક મંદિર કેટલાં મોટાં ને જાગ્રત ! અત્યારના આર્કિટેક્ટ પણ વિચાર કરે એવાં મહારાજે મંદિર કર્યાં છે.

સંવત ૧૮૭૮ના ફાગણ વદિ ૧૦ દશમીને દિવસ શ્રીજીમહારાજ અર્ધરાત્રિને સમે જાગ્યા ને શ્રી ગઢડા મધ્યે દાદા ખાચરના દરબારમાં શ્રી વાસુદેવ નારાયણના મંદિરની આગળ દક્ષિણાદે મુખારવિંદે ઢોલિયા ઉપર વિરાજમાન થયા હતા.

અડધી રાત્રિએ મહારાજ ઊઠ્યા. શ્રી વાસુદેવ નારાયણના મંદિરની સામે સંતોના આવાસ હતા. અડધી રાત્રે તો બધા સૂતા હોય ને ! તે બધા સંતોને ઉઠાડ્યા અને તેડાવ્યા - બોલાવ્યા. સંતો પણ કેટલા ખપવાળા, કે બધા ભેગા થયા ! જેને ભગવાનને રાજી કરવાનો ભાવ છે, જેને ભગવાનના થઈને જીવન જીવવાની અંદર સતત અભીપ્સા છે અને ભગવાનના કાર્યમાં હોમાઈ જવાની જેને ધખણા છે; એવા ભક્તો, સંતો રાત-અઘરાત-મઘરાત-દિવસ કશુંય જોતા નથી. જ્યાં પણ મહારાજનાં દર્શન થાય, મહારાજની વાત સાંભળવા મળે ત્યાં બેસી જતા. ખરા ખપવાળા, આત્માના કલ્યાણની અભીપ્સાવાળા એવા સંતો-ભક્તો ભેગા થયા. મઘરાતે વાત કરી છે એટલે ઝાઝા તો સાધુઓ જ હશે, કારણકે હરિભક્તો તો ઘરે હોયને, એટલે મંદિરમાં રહેતા હોય એટલા આવ્યા.

ત્યારે શ્રીજીમહારાજ સાધુ પ્રત્યે બોલ્યા જે, ‘એક વાર્તા કરીએ તે સાંભળો જે, બે સેના હોય ને તે પરસ્પર લડવાને તૈયાર થઈ હોય ને બેયનાં નિશાન સામસામાં રોપ્યાં હોય.

ભગવાન એકલા પૃથ્વી પર આવતા નથી.
ભગવાન કહે,
‘મારા સાધુ વગર મારું પ્રગટીકરણ નથી.’
અને સાધુ કહે,
‘મારા પ્રભુ સિવાય મારું અસ્તિત્વ નથી.’

ઉપાસના પદ્ધતિ દ્વારા સ્વામિનારાયણ ભગવાને
માનવોના કલ્યાણ માટે અને
એનાથી આગળ વધીને
છત્તીદેહે ઈન્દ્રિયો, અંતઃકરણ, દેહના ભાવથી પર
પરમ સુખ પામવા માટેનો
શ્રેષ્ઠ માર્ગ સ્થાપિત કર્યો.

યુદ્ધ થાય ત્યારે દરેક સેનાને પોતાનું નિશાન-ઝંડો હોય. બે સેનાઓ સામસામે ઊભી હોય, તે પોતપોતાના ઝંડા રોપીને લડે. સામી સેનાનો ઝંડો પાડીને આપણો ઝંડો રોપી દઈએ એટલે આપણે યુદ્ધ જીતી ગયા એવું કહેવાય. ભારતની સ્વતંત્રતાની લડત એની ઉપર જ ચાલીને ! બ્રિટિશ ઝંડો ઊતારીને આપણો ઝંડો રોપવામાં કેટલા બધા યુવાનો શહીદ થઈ ગયા !

પછી બેયના મનમાં એમ હોય જે, 'આપણું નિશાન છે તે એના નિશાનને ઠેકાણે માંડીએ ને એનું નિશાન લઈ લઈએ.' પણ એવો વિચાર નથી થતો જે, 'એના નિશાન લગી જઈશું તેમાં તો કેટલાકનાં માથાં પડશે ને લોહીની નદી ચાલશે.' તેનો તો એને ભય નથી.

આખું સૈન્ય ઊભું હોય એને પસાર કરીને જવાનું. વચ્ચે એમને એમ રહેવા દે ? સામેનાનું નિશાન લેવા જતાં ભૂક્કા નીકળી જાય, કેટલાયનાં માથાં ભાંગે ને લોહીની નદીઓ વહે. આપણે વલ્લભવિદ્યાનગરમાં યોગીબાપાની ૭૫મી જન્મજયંતી ઊજવી ત્યારે અમને ખબર નહીં કે, બહેનોની પ્રવૃત્તિને કારણે સત્સંગમાં અન્ડરગ્રાઉન્ડ કરન્ટ ચાલે છે, એટલે સખત વિરોધ થયો. અમે આશ્ચર્યમાં પડી ગયા ! કારણ કે, યોગીજી મહારાજે ખરેખર અમારી ઉપર એટલી બધી કૃપા વરસાવી કે, બાપા સાથે અમે '૫૬થી' ૬૫-૬૬ સુધી હતા, પણ અન્ડરગ્રાઉન્ડ આટલો ભયંકર પ્રવાહ ચાલી રહ્યો છે તેની અમને ખબર જ ના પડવા દીધી. એવા કોઈના સંપર્કમાં બાપાએ અમને આવવા જ ના દીધા. અમને એમના હેતુમાં એવા બાંધી રાખ્યા હતા કે, કોઈ એવાને મળવાનું મન પણ ના થાય. ગોંડલ હોઈએ તો બાપાની સેવામાં બાપાની આજુબાજુ જ ફરતા હોઈએ અથવા બાપાએ કહ્યું હોય એટલે પ્રભુદાસ-હરિપ્રસાદ સ્વામી કે મહંત સ્વામીની આજુબાજુ ફરતા હોઈએ. બાકી તો કોઈનો યોગ કરી લઈએ એવું કાંઈ અમને હતું નહિ એટલે અમને કંઈ ખબર નહોતી.

૧૯૬૬ના ૧૫-૧૬-૧૭ મે બાપાની જન્મજયંતી ઉજવવાની તારીખો નક્કી થઈ ગઈ. ગવર્નરને આમંત્રણ આપ્યું. મિનિસ્ટર વિજયકુમાર ત્રિવેદી, મિનિસ્ટર મોહનલાલ વ્યાસને નિમંત્રણ આપ્યું હતું. યુવક અધિવેશનની સાથે ત્રણ દિવસના પ્રોગ્રામ રાખ્યા હતા અને ૧૭મી મેના બાપાની જન્મજયંતીનું મોટું ઇંકશન હતું. મહિનો બાકી રહ્યો ને બધેડાટી ઊપડી. પત્રિકાઓ વહેંચાઈ અને બહાર ગુબ્બારો ઊડ્યો કે, 'આ સમયે ઉજવવા જશો તો ત્યાં વલ્લભવિદ્યાનગરમાં તો તોફાન-ધમાલ થવાની છે.' અમને આશ્ચર્ય લાગ્યું ! તે સમયે ગુજરાતના ગવર્નર શ્રી કાનુન્ગો હતા, એમને પણ કાગળ લખવામાં આવ્યો કે, 'તમે જાવ છો પણ વિચાર કરીને જજો, ત્યાં એટલું બધું તોફાન થવાનું છે, તો સલાહ છે કે, તમે જશો નહિ.' ગુણાતીત જ્યોતની શરૂઆત હતી, બહેનો રહેવા આવવાનાં હતાં ને બાપાની જન્મજયંતી; એમને આ ઇંકશન બંધ રાખવું હતું એટલે ગવર્નર અહીંના આવે તે માટે આવા શબ્દો વાપર્યા.

ગવર્નર તો કોઈની પત્રિકા, કોઈના કાગળ, કોઈની વાતો માને નહીં ને ! એના ઉપર ધ્યાન આપે ને પુછાવે કે, આ શું બાબત છે ? એમની પોતાની મશીનરી હોય. આપણે આ શીખવા જેવું છે. ગમે એવો ડંબેલ્સ જેવો કોઈ આપણા હરિભક્તની વાત કરી જાય તો ઘણા ડોબા જેવા તેની વાત માની લે. પણ જો એને 'આ બિચારો નીવડેલો ભગત છે, સેવા કરે છે અને એના વિરુદ્ધ તું બોલે છે ? તું એની શું વાત કરે છે ?' પેલા લોકો ગવર્નરને રૂબરૂ મળવા ને ના આવશો તેમ કહેવા પણ ગયા. ગવર્નરે તે લોકોને કહ્યું, 'જુઓ ભાઈ, મારે આવવું-ના આવવું તે મારે મારી રીતે નક્કી કરવાનું હોય. તમે લોકો મને કહી ના શકો કે ના જશો.' આ વાત ગવર્નરે અમારા વાઈસ ચાન્સેલરને કરેલી અને પાછળથી વાઈસ ચાન્સેલરે અમને કહ્યું ત્યારે આ બધી ખબર પડી.

ગવર્નરે અહીંયાં વલ્લભવિદ્યાનગરના વાઈસ ચાન્સેલર શ્રી ઈશ્વરભાઈ સાહેબને ફોન કર્યો કે, 'મારી પાસે આ ડેલિગેશન આવ્યું હતું, ને આવી

વાત કરતા હતા તો સાચી હકીકત શું છે ? તે મને જણાવો. પછી નક્કી કરીએ કે, મારે આવવું કે ના આવવું ?' વાઈસ ચાન્સેલર વિઠ્ઠલભાઈ (વી. એસ.)ને અને સત્સંગી યુવકોને બધાને વર્ષોથી સારી રીતે ઓળખે, એટલે એમણે ગવર્નરને કહ્યું, 'ગવર્નર સાહેબ ! જે છોકરાઓ આ ફંક્શન કરી રહ્યા છે, એ છોકરાઓને હું બહુ સારી રીતે નજીકથી જાણું છું. ગમે તેવી પરિસ્થિતિ ઊભી થશે તો પણ મેનેજ કરવાની તાકાતવાળા આ યુવાનો છે અને તમને બધા જે કહે છે એવું નહીં બને, એટલો મને વિશ્વાસ છે આ યુવાનો ઉપર ! એટલે તમે નિશ્ચિંતતાથી આવો.' સમૈયામાં ગવર્નર આવ્યા અને બાપાની જન્મજયંતી ધામધૂમથી ઉજવાઈ. વાઈસ ચાન્સેલરને વી.એસ., ડોક્ટર, રતિભાઈ, અશ્વિનભાઈ, શાંતિભાઈ ઉપર કેટલો વિશ્વાસ ! મુઠ્ઠીભર યુવાનો હતા, પણ બાપાની આજ્ઞા માટે મરી કિંટે એવા હતા, ભુક્કા બોલી જાય તોય ગમે એવું નિશાન પાડી દે તેવા હતા. એમ, નિશાન લેવા જઈએ તો માથું હાથમાં લઈને નીકળવું પડે. મહારાજ એ કહે છે કે, સામાનું નિશાન લેવા જઈએ તો હોમાઈ જવું પડે, ખપી જવું પડે, સર્વસ્વનું સમર્પણ કરવું જ પડે.

કાં જે શૂરવીર હોય તેને મરવાની બીક હોય નહીં.

જે શૂરવીર હોય એ ડર નહીં કે, તોફાન થશે, લોહીની નદીઓ વહેશે; એને તો જે થવાનું હોય એ થાય, પણ નિશાન પાડવું છે, કોઈ પણ સંજોગોમાં ભગવાનને રાજી કરવા છે. બહુ બહુ તો શું થશે ? આ દેલ પડી જશે. બાકી થવાનું છે શું ? દેલ પડી જશે તો પાછા અક્ષરધામમાં જ જઈશુંને !

અને જે કાયર છે તે તો ભાગ્યાના હજારો વિચાર કરે છે.

કાયર હોય તે 'આમ વાગશે, તેમ વાગશે, આમ કરીશું તો ખલાસ થઈ જશે તો પછી આપણે ખાઈશું શું ? છોકરાને શું આપીશું ?' આવા વિચાર કરે તેને કહીએ કે, તું બાજુમાં રહે. ભગવાનને અર્થે તમે જેટલા સમર્પિત થશો, ભગવાનને અર્થે જેટલો સમય આપશો, ભગવાનને અર્થે

જેટલી ટેલેન્ટ વાપરશો, ભગવાનને અર્થે તમારી પાસે જે છે તે બધું વાપરશો એ કદી ખૂટતું નથી; સવાયું થાય છે અને વધારામાં એમાં રહેલી જે આસુરી વૃત્તિઓ એ નીકળી જાય છે. પણ આ વસ્તુ સમજવા માટે ભગવાનની કૃપા જોઈએ. મહારાજ એ કહે છે કે, શૂરવીર હોય એ બીજો કશો વિચાર ના કરે, નિશાન લેવું છે એ જ એનું નિશાન હોય. કોઈ પણ પરિસ્થિતિમાં, કોઈ પણ સંજોગોમાં, ગમે તે બને પણ મારે ભગવાનને રાજી કરવા છે, છે ને છે, જે થનારી હોય એ થાય. આ જન્મે આ તક મળી છે તે મારે ગુમાવવી નથી, એ શૂરવીરતા ! ભગવાનને રાજી કર્યા સિવાય બીજો કોઈ મારે સંકલ્પ નથી, મારું ધ્યેય જ એ છે. આવી તક મળી કે મળશે ! સરસ માનવદેહ છે, સરસ સંજોગો છે, આવા સંતોનો સાથ છે ને સર્વોપરી ભગવાન છે; બસ, આ દેલ એમના માટે કુરબાન છે. એવી શૂરવીરતાથી મંડે તો નિશાન પાડી શકે.

બેય રાજાના જે શૂરવીર છે તેને તો મરવાનો પણ ભય નથી ને લૂંટવાનો પણ લોભ નથી; પણ તેનું નિશાન લેવું ને પોતાની જીત કરવી એવો જ એક સંકલ્પ છે, એ તો દષ્ટાંત છે, એનું સિદ્ધાંત તો એ છે જે, નિશાનને ઠેકાણે તો ભગવાનનું ધામ છે અને રાજાના શૂરવીરને ઠેકાણે તો ભગવાનના દઢ ભક્ત છે.

નિશાન ભગવાનનું ધામ છે, અક્ષરરૂપ થવું છે. અક્ષર અહં પ્રગટ પુરુષોત્તમ સ્વરૂપસ્ય દાસોસ્મિ - મારે પ્રગટ ભગવાનના સ્વરૂપના દાસના દાસ થવું છે; એ નિશાન પાડવું છે.

એમના અર્થે જીવન જીવવા નીકળ્યા છીએ એવા આપણને સંતોને કહે છે કે, બધું છોડીને નારાયણી સેનામાં જોડાયા છો તો હવે સાત-પાંચ ના થવું જોઈએ. ગમે તે બને, ગમે તે થાય અક્ષરરૂપ થઈ જ જવું છે; એ જ નિશાન ! સચવાયું-ના સચવાયું, કોઈએ માન્યું-ના માન્યું, ચીજ-વસ્તુ-પદાર્થ મળ્યાં-ના મળ્યાં, જવાનું મળ્યું-ના મળ્યું, ચાલીને

ભગવાનને અર્થે તમે જેટલા સમર્પિત થશો,
જેટલો સમય આપશો,
જેટલી ટેલેન્ટ વાપરશો,
તમારી પાસે જે છે તે બધું વાપરશો એ કદી ખૂટતું નથી;
સવાયું થાય છે અને
એમાં રહેલી જે આસુરી વૃત્તિઓ
એ નીકળી જાય છે.

આપણું નિશાન ભગવાનનું ધામ છે,
અક્ષરરૂપ થવું છે.

અક્ષરં અહં પ્રગટ પુરુષોત્તમ સ્વરૂપસ્ય દાસોસ્મિ -
મારે પ્રગટ ભગવાનના સ્વરૂપના દાસ થવું છે ;
એ નિશાન પાડવું છે.

જવાનું થયું-ગાડીમાં જવાનું થયું-પ્લેનમાં જવાનું થયું; એ કશું જોવાનું નહીં. ભગવાનનું કામ કરવાનું છે એ જ મારું નિશાન છે, બાકી કંઈ નથી. ભગવાનને રાજી કરવા છે એ જ મારી ભક્તિ છે, બાકી કાંઈ નથી. એમના સામું જ જુએ, બીજા સામું જુએ નહીં. માન થાય કે અપમાન થાય, આગળ બેસાડે-પાછળ બેસાડે, નામ બોલે-ના બોલે, વસ્તુ મળે-ના મળે, શરીર રોગી રહે કે નિરોગી રહે, દેહ જીવો કે મરો; પણ ઘાટ ના કરે કે, મને બચાવો. દેહ માટે કોઈ પણ પ્રકારનો ઘાટ-સંકલ્પ થાય નહીં. દેહ માટે કાંઈ વિચારે નહીં. જે પણ વિચારે એ જીવથી ભગવાનને રાજી કરવાનું જ વિચારે, બાકી કાંઈ કરે નહીં એ સાધુ !

યોગીબાપાએ કહ્યું, 'તમારા સૌનું હૃદય ભગવું કરવું છે.' હૃદય ભગવું એટલે ભગવાન આપણને ગમે તે બાજુથી ખંખેરે તો સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ... સિવાય કશું ના નીકળે એ સાધુ ! એક ભગવાનની જ અપેક્ષા, ભગવાનને રાજી કરવા માટે જ પ્રવૃત્તિ, ભગવાનના ઘરને જીવન જીવવા માટેનું જ કાર્ય ને ભગવાનની જ સ્મૃતિ ને ભગવાન તરફ જ દૃષ્ટિ ! બીજા તરફ જોવાની દૃષ્ટિ નહીં એ સાધુ ! અને સો ટકા એમને પ્રામાણિક અને વફાદાર રહીને આ દેહને વાપરવાનો, પાછો દેહને પપલાયા નહીં કરવાનો, એને બેસાડી નહીં રાખવાનો.

અશ્વિનભાઈ, શાંતિભાઈ, મોટેરા સંતો ને આ બધાય સંતો કેટલી બધી પ્રવૃત્તિ કરે છે ! આ સંતો દેહને ગણ્યા વગર પ્રવૃત્તિ કરે છે. ઓછામાં ઓછાં સાધનોથી વધુમાં વધુ ભગવાનનું કામ થાય ને ભગવાનની સુવાસ પ્રસરે એવું જીવન જીવવાનો આલોચ રાખીને જે જે સંતો મંડ્યા છે, એ ભગવાનની પ્રસન્નતાનાં પાત્ર કહેવાય. એમને જોઈએ, એમનું જીવન જોઈએ, તો ખ્યાલ આવે કે, આ સામાન્ય માણસો નથી. આ બધા બીજા ફરે છે એવા સાધુઓ નથી, ભગવાનની અત્યંત પ્રસન્નતાનાં પાત્રો છે. જેમના દ્વારા ભગવાન આપણને દર્શન દે છે, આશીર્વાદ આપે છે.

એમની સેવા કરવાથી, એમના વચને ભક્તિ કરવાથી ભગવાન સો ટકા રાજી થાય છે, એવા આ સાધુઓ છે.

એ ભક્તજનના હૈયામાં તો એ જ દઢ નિશ્ચય છે જે, 'આ દેહે કરીને ભગવાનના ધામમાં નિવાસ કરવો છે પણ વચમાં ક્યાંય લોભાવું નથી.' અને કાયરને ઠેકાણો જે દેહાભિમાની એવા ભગવાનના ભક્ત છે તેને તો પ્રભુ ભજ્યામાં હજાર જાતના ઘાટ થાય છે.

વચમાં ક્યાંય - કોઈ લોકમાં લોભાવું નથી. કાયર એટલે દેહાભિમાની. દેહનું લાલનપાલન કરે, દેહની જરૂરિયાતો માટેની ઈચ્છાઓ રાખે, દેહ સાજો થાય-બીમાર થાય ત્યારે હાથવોચ કરે એવા દેહાભિમાની, દેહાભ્યાસી. સભા હોય ત્યારે આળસ કરે, ભજન-પ્રાર્થના હોય તો આળસ કરે, શ્રમયજ્ઞ હોય, સત્સંગમાં જવાનું હોય ત્યારે માથું દુઃખે છે ને પેટ દુઃખે છે ને પગ દુઃખે છે એવાં બહાનાં કાઢ્યા કરે; ભગવાને એને કાયર કહ્યા.

આ વડીલ સંતોની તબિયત તમે જુઓ. આમ દેખાય છે સારા, પણ ઉંમરને કારણે ડાયાબિટીસ ફલકર્યુએટ થાય, માથું ચઢે, રાત્રે ઊંઘ ઉઠી જાય, શરીરની તકલીફ હોય છતાં પણ કોઈ દિવસ આળસ, પ્રમાદ કર્યો નથી. ભગવાનની સેવા હોય, ભગવાનની ભક્તિ હોય, સાધકોનું કામ હોય કે હરિભક્તોનું કામ હોય, અઘરાત-મઘરાત કોઈ સમય જોયા વગર કે કોઈ તકલીફને ગણ્યા વગર સતત ભગવાનની ભક્તિ કર્યા કરે છે. તો એને કારણે એમની સાથે સાથે આપણા એકએક સંતોને જોઈએ તો કેટલી બધી ભક્તિ કરે છે ! પગ દુઃખે, માથું દુઃખે, કમર દુઃખે, હાથ દુઃખે તોય જવાબદારી લઈને સતત કામ કરે છે, સેવાઓ કરે છે. આળસ નથી કરતા કે, આજે મને દુઃખે છે એટલે નહીં આવું, નહીં કરું; એ શૂરવીરતા ! કે, ભગવાનને રાજી કરવા માટે આ દેહકુરબાન છે. દેહને કહે કે, તારે દુઃખવું

હોય તો દુઃખ, બીમાર પડવું હોય તો પડ, પણ ખબરદાર ! સેવા તો કરવાની જ છે. એમ કહે એટલે શરીર ફક્ડી જાય. શૂરવીરથી તો દેહ ધૂળે.

જો કરડાં વર્તમાન થશે તો નહીં નભાય ને સુગમ વર્તમાન હશે તો નભાશે.

મહારાજ કહે છે કે, હે સંતો ! જે ભક્તો આપણી જોડે જ જીવતા હોય છે, એમના તરફ આપણે દષ્ટિ રાખીને જોઈએ તો એમનો મહિમા વધી જાય, એમનામાં નિર્દોષભાવ વધી જાય. એમની સાથે કામ કરવામાં, એમની સાથે બેસવામાં, એમની વાતો સાંભળવામાં આપણને એક અનેરો આનંદ આવે. સ્વામિનારાયણ ભગવાન એ મહિમા સમજાવે છે. જગતમાં જે કાયર માણસો છે, એમાંના આ નથી. એકેએક જોરદાર યોદ્ધા છે. લશ્કરમાં શૂરવીર યોદ્ધાને પરમવીર ચક્ર આપે. લશ્કરમાં લાખો સૈનિકો છે, પણ બધાને ચક્ર નથી મળતું. એમ આ બેજ ને ‘પરમ એકાંતિક’ ને ‘એકાંતિક’ એવી પદવીઓ એમ ને એમ નથી મળતી, આ બધા હોમાઈ ગયેલા છે એટલે મળી છે. એવાનો મહિમા એમની હયાતીમાં સમજાઈ જાય તો મહારાજ કહે, બેડો પાર થઈ જાય. નિશાન લીધેલા આ માણસો છે.

અને વળી એવો પણ વિચાર કરે જે, ‘આવો ઉપાય કરીએ તો સંસારમાં પણ સુખિયા થઈએ અને નભાશે તો હળવા હળવા સત્સંગમાં નભીશું.’ એવો ભક્ત હોય તે કાયરને ઠેકાણે જાણવો. અને શૂરવીર જે ભગવાનના દઢ ભક્ત હોય તેને તો પિંડ-બ્રહ્માંડ સંબંધી કોઈ જાતનો ઘાટ ન થાય.

સત્સંગમાં માળા ફેરવીએ, પૂજા કરીએ, બે સમય આરતીમાં જઈએ ને સભામાં જઈએ એટલે બસ બહુ થઈ ગયું, આપણે વધારે કરવું નથી. વધારે કરવામાં ભીડો પડે ને ? મહારાજે એને ઈલકાબ આપી દીધો

‘કાયર’. પણ જેને ભગવાનને રાજી કરવા સિવાય કોઈ ઘાટ જ ના હોય, કોઈ વિચાર જ ના હોય, અને ભગવાનને રાજી કરવા મારે શું કરવું છે ? એનો જ વિચાર આવે, બાકી કોઈ વિચાર ના આવે એ શૂરવીર ભક્ત છે. નિશાન લેવું છે, અક્ષરરૂપ થવું છે.

મહારાજ હવે પોતાની વાત કરે છે તે સાંભળવા જેવી છે. આપણને સમજાવે છે કે, સમૈયા-ઉત્સવ કરો, મંદિર કરો, સત્સંગનો પ્રસાર કરો, સભાઓ કરો; પણ સતત આપણી અંતરદષ્ટિ પ્રભુ તરફ હોવી જોઈએ.

પછી શ્રીજીમહારાજે પોતાના વૃત્તાંતની વાર્તા કરવા માંડી જે, ‘અમે અમદાવાદમાં શ્રી નરનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠા કરવા ગયા હતા ત્યારે હજારો માણસનો મેળો ભરાયો હતો. પછી જ્યારે શ્રી નરનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠા થઈ રહી અને અમદાવાદના બ્રાહ્મણો ચોરાશી જમી રહ્યા પછી અમે સાબદા થઈને ચાલી નીસર્યા.

અમદાવાદમાં શ્રી નરનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠા કરી ત્યારે હજારો માણસોનો મેળો ભરાયો હતો. માણસો, માણસો ને માણસો. મહારાજે લાખો માણસોની મેદનીમાં મંદિરમાં શ્રી નરનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠા કરી. તે સમયે બ્રાહ્મણોની ચોરાશીનો બહુ મહિમા હતો. બધા બ્રાહ્મણોને ચોરાશીમાં જમાડ્યા અને બ્રાહ્મણો જમી રહ્યા પછી મહારાજ રોકાયા નહિ, તરત જગ્યા છોડી દીધી. માણસો ઘોડી ને થોડા સંતોને લઈને મહારાજ નીકળ્યા ને જે તલપુર જઈને રાત રોકાયા.

જે તલપુરમાં જઈને રાત રહ્યા. પછી ત્યાં જઈને એવો વિચાર કરવા માંડ્યો જે, ‘જેટલાં માણસ દેખ્યાં છે ને જેટલી પ્રવૃત્તિ દેખી છે તેને ટાળી નાંખવી.’ પછી તેને વિસાર્યાને અર્થે હૈયામાં અતિશય દુઃખ થયું, તેણે કરીને શરીરે પણ માંદા થઈ ગયા.

જોયું, આપણને મહારાજ શિખવાડે છે કે, પ્રવૃત્તિ કરો, સમૈયા-ઉત્સવ કરો, તેનાથી ભાગવાનું નથી. સાધુ થયા હોય કે ગૃહસ્થ હોય-

**એક ભગવાનની જ અપેક્ષા,
ભગવાનને રાજી કરવા માટે જ પ્રવૃત્તિ,
ભગવાનના થઈને જીવન જીવવા માટેનું જ કાર્ય ને
ભગવાનની જ સ્મૃતિ ને ભગવાન તરફ જ દષ્ટિ !
ખીજા તરફ જોવાની દષ્ટિ નહીં એ સાધુ !**

જે પ્રવૃત્તિ મળી હોય એ પ્રવૃત્તિ કરવાની પણ
ધ્યાન શું રાખવાનું ?

પ્રવૃત્તિ સાથે એટલેય નથી થવાનું,
પ્રવૃત્તિનો કર્તાભાવ નથી રાખવાનો,

‘મેં કર્યું’, ‘મારા થકી થયું’, ‘હું આમાં હતો’ એમ નહીં,
પણ ભગવાને કરાવ્યું, ભગવાને સોંપેલી સેવા,
ભગવાનના ભાવથી કરી એ નિર્લેપભાવ !

ભગવાનને રાજી કરવા માટે જે પણ પ્રવૃત્તિમાં આપણને જોડ્યા છે એ પ્રવૃત્તિ દ્વારા જ અક્ષરરૂપ થવું છે, બ્રહ્મસ્વરૂપ થવું છે. તમે મેડિકલ કોલેજમાં દાખલ થયા પછી તે કોલેજમાં જ તમારે ડોક્ટર થવાશે. ત્યાંથી ભાગશો ને નદી કિનારે જઈને પલાંઠી વાળીને ધ્યાન કરશો તો ડોક્ટર નહીં થવાય; તપસ્વી થશો. એમ, મહારાજ કહે કે, જે પ્રવૃત્તિ મળી હોય એ પ્રવૃત્તિ કરવાની પણ ધ્યાન શું રાખવાનું ? ભગવાન આપણને શિખવાડે છે કે, પ્રવૃત્તિ સાથે એટલેય નથી થવાનું, પ્રવૃત્તિનો કર્તાભાવ નથી રાખવાનો, ‘મેં કર્યું’, ‘મારા થકી થયું’, ‘હું આમાં હતો’ એમ નહીં, પણ ભગવાને કરાવ્યું, ભગવાને સોંપેલી સેવા, ભગવાનના ભાવથી કરી એ નિર્લેપભાવ !

પછી ત્યાં થકી ધોળકે જઈને રાત રહ્યા.

મહારાજ કહે છે કે, જે તલપુરમાં રાત રહ્યા પછી વિચાર કર્યો. લાખો માણસો, આટલી વાલવાલ, આટલો જયજયકાર, આટલું ભવ્ય મંદિર, ભવ્ય મૂર્તિઓ તેના વિચારોને ટાળી નાખવા માટે હૈયામાં ખૂબ દુઃખ થયું અને ત્યાં મહારાજને તાવ જેવું આવી ગયું. એટલે જે તલપુરથી નીકળીને ધોળકા ગયા. ધોળકાથી પણ આગળ નાનું ગામડું હતું કોઠ્ય, તેની રાયણો હતી, એ રાયણોમાં જઈને મહારાજ રહ્યા.

અને ધોળકાના ચાલ્યા એ ને એ વિચારમાં ગામ કોઠ્યને પાસે ગણેશ ધોળકાની રાયણોમાં જઈને રાત રહ્યા.

મહારાજ આપણને શિખવાડે છે કે, આ રીતે અંતર્દષ્ટિ કરીને એટલે કે, આત્મામાં બિરાજમાન પરમાત્મા સામે જુઓ તો તમને અંદરનું બધું દેખાશે કે, આપણે કેવા ભાવથી સેવા કરી ? આપણે કેવી ભક્તિ કરી ? કેવી રીતે ઈન્વોલ્વ થયા ? એનાં દર્શન થશે.

તે વિચાર એવો કરવા માંડ્યો જે, દેહની સ્મૃતિ ન રહી. પછી વિચારતાં વિચારતાં સર્વે પ્રવૃત્તિને વિસારી મેલી ને જેવા અમે

કાંકરિયે તળાવ ઊતર્યા નહોતા ને મેળો પણ ભરાયો નહોતો ને ત્યારે કોઈ જાતનો ઘાટ નહોતો, તેવી રીતે સર્વ ઘાટ ટાળી નાખ્યા.

મેળું ? મેળો ભરાયો નહોતો, મંદિર હતું નહીં, મૂર્તિઓ પધરાવી નહોતી ત્યારે કોઈ પ્રકારનો ઘાટ હતો નહીં. એમ બધું વિસારી દેવું, સર્વ ઘાટ ટાળી નાખવા. ભગવાન કહે, કર્તાપણાનો ભાવ છોડી દો તો ભાર નહીં લાગે. આપણને થોડો ભાર રહે છે, જેને ટેન્શન કહેવામાં આવે છે એ. હું કંઈક કરી રહ્યો છું - એ દેહભાવ છે, યાદ રાખો ! એનાથી ગભરાવાનું નથી, મુઝાવાનું નથી, પણ આપણને અંતર્દષ્ટિ રહે કે, ‘પ્રભુ તું કરી રહ્યો છું તો તું જ કરજે, તું જ બળ આપજે.’ આવી સતત પ્રાર્થના રહે તો એ ભાવ નીકળી જશે. કામ નથી છોડવાનું, કર્તાપણાનો ભાવ છોડવાનો છે, દેહભાવ છોડવાનો છે.

ગાંધીજીની પ્રાર્થનાસભામાં એક ભાઈ રેઝ્યુલર આવતા હતા. થોડા સમય પછી આવતા બંધ થઈ ગયા. એ ભાઈને એવું હતું કે, પ્રાર્થનાસભામાંથી છૂટ્યા પછી બીડીની તલપ બહુ લાગે, બહાર નીકળીને બીડી પીવે. એટલે ઘણા બધા એને ઠપકારે કે, ‘બાપુ પાસે પ્રાર્થનામાં આવે છે ને બીડીનું વ્યસન રાખે છે ?’, એટલે પેલા ભાઈએ પ્રાર્થનાસભામાં આવવાનું જ છોડી દીધું. બાપુએ પૂછ્યું કે, ‘આ ભાઈ કેમ દેખાતા નથી ?’ એટલે એક જણાએ કીધું કે, ‘બાપુ, એ પ્રાર્થનામાં આવતા હતા, પણ એને બીડીનું વ્યસન હતું. એને બે-ચાર જણાએ ટોક્યા એટલે એણે પ્રાર્થના છોડી દીધી.’ બાપુ કહે, ‘બેમાંથી એક રાખવાનું હોય તો શું કરવું જોઈએ ? છોડવી જ હતી તો એણે બીડી છોડવી જોઈતી હતી ને પ્રાર્થના ચાલુ રાખવાની હતી.’ બેમાંથી એક વસ્તુ છોડવાની હોય તો જે નુકસાન કરે એ છોડી દેવાનું હોયને !

(ક્રમશઃ)